

Н. О. Герасименко

Платонов Сергій Федорович

ПЛАТОНОВ Сергій Федорович (16(28). 06. 1860, Чернігів — 10. 01. 1933, м. Самара, РФ) — історик. Професор (1899), академік АН СРСР (1920). Навчався у Санкт-Петербурзькій гімназії (1870—78) та Санкт-Петербурзькому університеті (1878—82). Вагомий вплив на напрями його наукової діяльності мали лекції професора російської історії К. Бестужева-Рюміна, викладачів О. Градовського, В. Сергєєвича, В. Васильєвського, а також праці [В. Ключевського](#). Учителював (1882—89); читав курс російської історії 17 ст. на Вищих жіночих курсах (від 1883) і новітньої російської історії — в Олександрівському ліцеї (від 1886) у Санкт-Петербурзі. 1885 склав магістерський екзамєн, 1888 опублікував монографію «Древнерусские сказания и повести о Смутном времени XVII в. как исторический источник», написану на змістовній джерельній базі, з характерним для вченого обов'язковим зверненням до архівних джерел, і захистив як магістерську дисертацію. Від 1888 — приват-доцент, від 1890 — в. о. професора, 1899—1916 — професор, водночас 1900—05 — декан історико-філологічного факультету Петроградського університету (нині Санкт-Петербург); за сумісництвом 1903—16 — директор Жіночого педагогічного інституту. Підготував і опублікував «Памятники древнерусской письменности, относящиеся к Смутному времени» (Санкт-Петербург, 1891), визнані науковою громадськістю вагомим внеском у вивчення давньоруської літератури. В Університеті св. Володимира у Києві захистив як докторську дисертацію монографію «Очерки по истории Смуты в Московском государстве XVI—XVII вв. (опыт изучения общественного строя и сословных отношений в Смутное время)» (Санкт-Петербург, 1899), що донині є першоосновою знань про Росію 2-ї половини 16 — початку 17 ст. Автор низки підручників для середньої і вищої школи. Після більшовицького перевороту 1917 делегований Петроградським університетом до Комісії з охорони й облаштування архівів ліквідованих установ і призначений заступником голови.

Від 1918 — голова управління архівами Петрограда. Докладав багато зусиль для збереження культурної спадщини, архівів дореволюційних установ, особових фондів і колекцій. Із реорганізацією й політизацією управління архівним фондом РСФРР 1923 написав заяву про відставку. Також був директором Археологічного інституту (1918—23), головою Археографічної комісії (1918—29) та Комісії з видання творів О. Пушкіна (від 1928), директором Пушкінського дому Інституту російської літератури АН СРСР (1925—29) та бібліотеки АН СРСР (1925—26; усі — Ленінград, нині Санкт-Петербург). У цей період видавав переважно науково-популярні праці, зокрема «Борис Годунов» (1921), «Иван Грозный (1530—1584)», «Смутное время: очерк истории внутреннего кризиса и общественной борьбы в Московском государстве XVI и XVII веков» (обидві — 1923; усі — Петроград), «Петр Великий: Личность и деятельность» (Ленінград, 1926), що відповідали історіографічним запитам часу й мали суспільне значення. 12 січня 1930 заарештований у сфабрикованій справі істориків «Про контрреволюційну змову в Академії наук» (1929—31) за звинуваченням у керівництві контрреволюційною організацією, що мала на меті відновити у Росії монархію, і в керівництві коаліцією різних течій буржуазної історіографії. В ув'язненні не відмовився від своїх переконань та уявлень про шляхи розвитку історичної науки. Позбавлений звання академіка, 1931 засуджений до заслання на 5 р. у Самару. 1967 реабілітований і відновлений у званні академіка.

Рекомендована література

1. Сборник статей по русской истории, посвященный С. Ф. Платонову. Петроград, 1922;
2. Список печатных трудов академика С. Ф. Платонова (с 1923) // Археогр. ежегод. за 1993 г. Москва, 1995;
3. Шмидт С. О. Сергей Федорович Платонов и «дело Платонова» // Советская историография. Москва, 1996;
4. Шмидт С. О. Историк С. Ф. Платонов — ученый и педагог (К 150-летию со дня рождения). Москва, 2010.

Бібліографічний опис:

Платонов Сергій Федорович / Н. О. Герасименко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2025. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-890214>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).